

מיומנויות לימוד בכיתה ז': הקונקורדנציה

עבודה עם קונקורדנציה

ליאת ירדן

מהי הקונקורדנציה

קונקורדנציה היא ספר הכתובות של המילים בתנ"ך. הקונקורדנציה מגישה לקורא לא רק את משמעה של המילה ואת מקומה המדויק של המילה, אלא את כל המקומות בתורה, בנביאים ובכתובים, שמלה זו מצויה, על כל צירופיה והקשריה, צורותיה התקניות והחורגות, נטיותיה ודרכי כתיבתה.

יש מספר קונקורדנציות לתנ"ך והמומלצת לעבודה היא הקונקורדנציה של אבן שושן שהיא פשוטה להתמצאות, או באמצעות חיפוש ממוחשב (למשל באתר מקראנט).

השמות רשומים לפי סדר אותיותיהם בצורתם היסודי, והפעלים ערוכים על פי שורשיהם (בפעלים שנשיתם מהווה מכשול יש רמיזה)

שמות התואר ניתנים ביחיד, יחידה רבים רבות; הפעלים מוצגים לפי סדר הזמנים המקובל עבר, הווה, עתיד ציווי.

מראי המקומות נמסרים וללא קיצורים רק השמות המורכבים ניתנו בקיצור (שמואל א' = ש"א).

הפרקים סומנו באותיות והפסוקים במספרים, לשם הבחנה בין אלה לאלה.

השיטה של אבן שושן: בצד כל פסוק המובא נרשם מספר סודר מ 1 ועד המספר הסופי של הפריט האחרון. בפירוט המשמעויות של המילה צוין ליד כל משמעות את מספרי המילים המתאימות לאותה משמעות. השימוש במספרים הסודרים גם מקל על הקורא לעמוד על שכיחותה של המילה. בנוסף יש מפתח הצירופים הערוך בסדר אלפביתי ליד מרבית הערכים.

תלמידינו יכולים ללמוד רבות מעיון בקונקורדנציה.

הדוגמאות הניתנות במאמר זה מאפשרות היכרות ועבודה עם הקונקורדנציה הדוגמאות הן בגדר המלצה, הדוגמאות יוצאות מתוך החומר לכיתה ז'.

אך כמובן שאפשר וכדאי להשתמש בקונקורדנציה מדי שנה.

מילה ומשמעותה

למילים רבות במקרא יש משמעויות שונות, בעזרת הקונקורדנציה נלמד את המשמעויות השונות למילה.

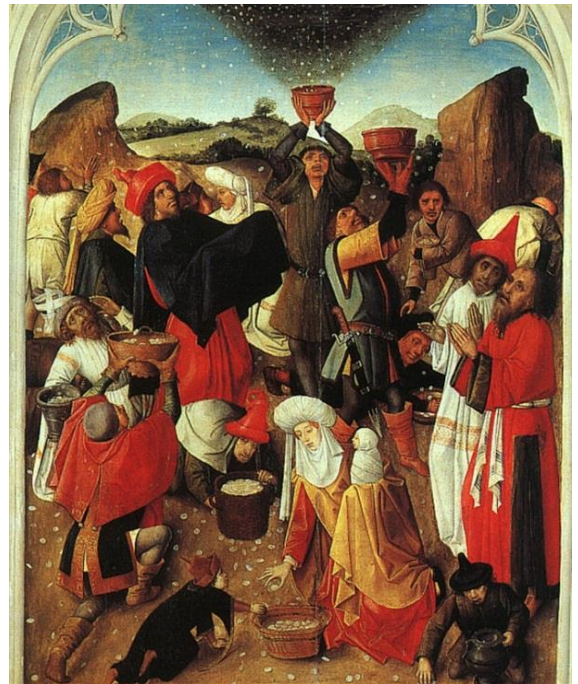
וַתִּפְתָּח וַתֵּרְאֶהוּ אֶת-הַיָּלָד וְהִנֵּה-נֶעֱר
בֶּכָה וַתַּחְמַל עָלָיו וַתֹּאמֶר מִי־לִדִּי הָעֶבְרִי
זֶה. שמות ב 6.

וַיֵּרְאוּ בְנֵי-יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל-אָחִיו מֶן הוּא
כִּי לֹא יָדְעוּ מַה-הוּא וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֲלֵהֶם הוּא
הַלֵּחֶם אֲשֶׁר נָתַן יְהוָה לָכֶם לֶאֱכֹלָה.
הַנוֹשָׂא מֶן, הַלֵּחֶם שֶׁאָכְלוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר.
בַּעֲזֶרֶת הַקּוֹנְקוֹרְדִּנְצִיָּה תוּכַל לִלְמוֹד פְּרָטִים שׁוֹנִים עַל
הַמֶּן.

הַעֲזֵר בַּקּוֹנְקוֹרְדִּנְצִיָּה וְעֵנָה עַל הַשְּׁאֵלוֹת הַבָּאוֹת.

1. מהו המן? שמות ט"ז 15
2. מה היה טעמו של המן? שמות ט"ז 15:
3. איך שמרו את המן לדורות? שמות ט"ז 31
4. כמה שנים אכלו את המן? שמות ט"ז 35:
5. מתי ואיפה יפסיקו לאכול את המן? שמות
ט"ז 35:

6. על פי

- במדבר- מה היה טעמו של המן, צבעו, באיזה
אופן הכינו אותו?
איזה מאכל הכינו ממנו?
באיזו שעה של היום ירד המן?
7. על פי יהושע- מתי פסק המן ומה אכלו בני
ישראל במקום המן?

מן

מִמְתָּקִים וִיר דְּבָרִים מִתּוֹקִים: 2, 1	
מִמְתָּקִים 1 חֲכֹו מִמְתָּקִים וְכָלֹו מִמְתָּקִים	שֶׁ-ש 16ה
2 אָכְלוּ מִשְׁמָנִים וְשֶׁתּוּ מִמְתָּקִים	נַחְמִיָּה 10ח
מֶן	
1 וְהַמֶּן שִׁירָד מִשְׁמָנִים בַּמִּסְעִי בִּי בַּמִּדְבָּר: 1-15	
2 וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל-אָחִיו מֶן-הוּא	שְׁמוֹת טו 15
3 וַיִּקְרָאוּ בֵּית-יִשְׂרָאֵל אֶת-שְׁמוֹ מֶן	שְׁמוֹת טו 31
4 וְהָיָה שְׁמֵהּ מֶלֶא-הַעֶמֶר מֶן	שְׁמוֹת טו 33
5 הַמֶּאֱכֹלָה מֶן בַּמִּדְבָּר	דְּבָרִים 16ח
6 וְלֹא-הָיָה עוֹד לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל מֶן	יְהוֹשֻׁעַ 12ה
7 וַיִּמְטֵר עֲלֵיהֶם מֶן לֶאֱכֹל...	תְּהִלִּים עח 24
8 וְכִי-אָכְלוּ אֶת-הַמֶּן אַרְבָּעִים שָׁנָה	שְׁמוֹת טו 35
9 אֶת-הַמֶּן אָכְלוּ עַד-בָּאָם...	שְׁמוֹת טו 35
10 בִּלְתִּי אֶל-הַמֶּן עֵינֵינוּ	בַּמִּדְבָּר יא 6א
11 וְכִרְדַּת הַטֵּל... יָרַד הַמֶּן עָלָיו	בַּמִּדְבָּר יא 9א
12 וַיֹּאכְלֵה אֶת-הַמֶּן	דְּבָרִים ח 3א
13 וַיִּשְׁבֹּת הַמֶּן מִמִּחֲרָת...	יְהוֹשֻׁעַ 12ה
14 וְהַמֶּן כִּנְרַע-גִּד הוּא	בַּמִּדְבָּר יא 7א
15 וּמִנֵּה לֹא-מִנְעֶת מִפִּיהֶם	נַחְמִיָּה ט 20
16 מִמֵּוֹת מִנְהוּ	תְּהִלִּים סח 24

אֲרִמִית: מֶה, מִי: 1-10	
1/2 מֶן-שֶׁם לָכֶם טַעַם	עֲזָרָא ה 9,3א
3 מֶן-אֲנֹן שְׁמֵהּ גְּבִרְיָא	עֲזָרָא ה 4א
4/5 וּמֶן-דִּי-לֹא יִפֹּל וְיִסְגֵּד...	דְּנִיָּאל ג 11,8א
6 וּמֶן-הוּא אֵלֶּה דִּי לְשִׁיבֻנְכֹון	דְּנִיָּאל ג 15א
7-9 וְלִמְן(-) דִּי יִצְבֹּא וְיִתְנֶנָּה	דְּנִיָּאל ד 29,22,14א
10 וְלִמְן-דִּי יִצְבֹּא וְיִתְנֶנָּה	דְּנִיָּאל ה 21א

מֶן	
מֶלֶת-יִיחִס [עֵין גַּם מֶ, מֶ- בְּרֹאשׁ הָאוֹת מ]	
(א) מֵאֵת, מִתּוֹךְ (מִקּוֹם, מִבִּנְיָן, אֲדָם וְכֵד): 1-411	
626-650, 732, 733, 736, 737, 739, 742, 746, 750	
754, 759-762, 763, 766-770, 773-839, 849-863	

שמות ב' 11 – 22: מה עשה המצרי לעברי ומה עשה משה למצרי –

משמעות המילה וַיֵּץ

רוני מגידוב

בפרק א' קראנו על הקורה לעם ישראל מהלך שנות השתקעותו במצרים, ובייחוד עשרות השנים שקדמו ליציאתם מארץ זו וחזרתם לכנען. התרחשויות אלה משמשות רקע לסיפור הולדתו של מי שינהיג את העם ויושיעו – משה. פסוקים 11 – 22 בפרק ב' כבר אינם עוסקים ברקע או במשה התינוק אלא במשה המבוגר. השאלה המרכזית בה נתעניין כקוראי הסיפור – **האם האיש הזה ראוי להנהיג ולתת את התורה? ואם כן – מה עושה אותו ראוי לכך?**

ראוי לעיין בשני ניתוחים של הסיפור העוסקים בשאלה זו:

נחנה ליבוביץ, **עיונים בספר שמות**, ירושלים תשל"ח, עמ' 34 – 40.

עזרא ביק, "משה: מבית פרעה לארץ מדין", בית המדרש הוירטואלי שליד ישיבת הר עציון -

<http://www.etzion.org.il/vbm>

על הקשר בין סיפור לידת משה לבין סיפור נעוריו ראוי-

אלחנן סמט, "זה משה האיש – סיפור נעוריו של משה (ב' יא – כב) כהמשך לסיפור לידתו וכהכנה

לשליחותו בעתיד", בית המדרש הוירטואלי שליד ישיבת הר עציון -

<http://www.etzion.org.il/vbm>

וַיֵּץ אֶת-הַמִּצְרִי

השאלה אם ראוי משה להנהיג את העם ולתת את התורה מתחדדת לאור העובדה כי הפעולה הראשונה המסופרת על משה הבוגר היא רצח.

האם היה זה מעשה פזיז ואימפולסיבי?

לכאורה, נראה כי התשובה היא חיובית – משה הגיב מתוך רצונו למנוע מהמצרי להכות את האִישׁ-עֶבְרִי מֵאֶחָיו, ופועל ללא משפט מתוך חימה ונקמה. בן כמה משה בעת האירוע? פס' 11 הפותח את סיפור המעשה מתחיל במילים וַיְהִי בַּיָּמִים הָהֵם וַיִּגְדַּל מֹשֶׁה וַיֵּצֵא אֶל-אֶחָיו, אולם לא ברור בכמה שנים גדל? המעשה, שפירשנו כרגע כאימפולסיבי אולי עשוי להיתפס ביתר בסלחנות בגיל 18 או 20 וביותר ביקורתיות בגיל 30 או 40. אלא שהכתוב איננו מספק מידע זה.

אולם ניתנים פרטים היכולים לערער על פירושנו כי משה נהג באימפולסיביות: וַיִּפֹּן כֹּה וְכֹה וַיֵּרָא כִּי אֵין אִישׁ וַיֵּץ אֶת-הַמִּצְרִי וַיִּטְמְנֵהוּ בַּחֹל. משה נוקט באמצעי זהירות ומוודא שאין מי שיראה אותו, ולאחר המעשה דואג להעלים את גופת המצרי.

האם הפירוש לפיו לא נהג משה בפזיזות מסייע לצייר תמונה חיובית של משה?

עדיין אנו תוהים איך ללא משפט ובירור הרג משה בן אדם. נוכל, כמובן, להזכיר לעצמנו כי המצרי שהרג משה איננו מחסידי אומות העולם, וכי הוא עצמו עשה מעשה קשה של חוסר צדק, אולם עדיין השאלה לגבי מעשהו של משה מהדהדת.

מה בעצם עשה המצרי ואיך הדבר משפיע על שיפוטנו?

וַיֵּרָא אִישׁ מִצְרִי מִכֹּהֵן אִישׁ-עֶבְרִי מֵאֶחָיו. האם המצרי פשוט הכה את העברי? או אולי הרג אותו?

ציון מראי המקום במקרא של כל אחת מהמשמעותות. מציון מראי המקום למדנו על המשמעות הנוספת של "ויד" בהושע ו'.

ביטויים וצירופי מילים בהם משולבת המילה – שוב תוך ציון מראי המקום בהם מופיעים צרופים אלה.

ציון מופיעה של המילה במקרא על פי סדר דקדוקי קבוע.

לעניינינו העלתה החקירה הקטנה שערכנו כי הפועל נ.כ.ה משמעותו גם הריגה וגם הכאה, פציעה.

אם נדון את מעשה המצרי על פי ההקשר של המציאות של בני ישראל במצרים, קרוב לוודאי כי מדובר בנוגש מצרי, מאותם נוגשים ששם פרעה על בני ישראל כפי שמסופר בפרק א': וַיְשִׁימוּ עָלָיו שָׂרֵי מִסִּים לְמַעַן עֲנֹתוֹ בְּסִבְלָתָם. וככל הנראה הכה, הלכה מצרי זה את אחד העבדים העבריים כדי לדרבנו לעבוד, או כדי להתעלל בו. אם כן, במקרה של הפועל "נ.כ.ה" עלינו להחליט מהי משמעותו בשמות ב' 11 על פי ההקשר – מהן הנסיבות שבהן פעל המכה וכיצד על רקע נסיבות אלה נבין את מעשיו.

אנו חוזרים, אפוא, לשאלה המקורית – בין אם נהג משה באימפולסיביות, ועוד יותר בחדות אם נהג בשיקול דעת. המאמר הדיקטטי המלא העוסק בפרק ב' נמצא באתר תנ"ך ממלכתי –

http://cms.education.gov.il/EducationCMS/Units/Tochniyot_Limudim/MikraMa/m/Ezer/Kitot

נכה	נכה נ.כ.ה, נכה, הכה, הכה, נכה, נכה, נכה
נכה	נ.כ.ה (א) נפגע קשה: 1
	(ב) [נ.כ.ה] נחבט, נפגע: 2, 3
	(ג) [הפ' הכה] חבט, חלקה (על-פירוש בהשאלה) פגע, קשה באדם או בחי או בדומם או במקום, נקח, המית, לכד: רוב המקראות: 488-490 [ועין עוד הצרופים]
	(ד) [הפ' הכה] לקה, סגן מכות: 489, 491, 492, 500, 504 [ובהשאלה] נפגע, נחבל, הומת, נכמש: 490, 493-496, 500-502
	- בן-הכות 9: הכה ארצה: 240, 478; הכה גלים: 141; הכה כף: 417; הכה הכפתור: 479; הכה כף אל כף: 233, 482; הכה מים: 285-287, 275; הכה נפש: 13, 35, 156, 157, 193-195, 197, 198, 204, 351, 403; הכה שרשיו: 273
	- הכה בדבר 239, 242; הכה בירקון: 49, 50; הכה בשחורים: 289; הכה בכף: 476; הכה בשחורים: 168, 339, 477; הכה בענרון: 235, 348; הכה בשנעון: 348; הכה בשדפון: 49, 50; הכה בתמהון: 234; הכה בשחין: 349; הכה בשחפת: 346
	- הכה לפי-חרב 162, 172, 173, 461, 462, 467
	- הכהו (אל) הוזמש 362, 365; הכהו חרם: 58; הכהו (על) לחי: 72, 263, 407; הכהו בקשון: 404; הכהו (הפתו) השמש: 352, 382, 399; הכהו שוך על ירך: 286; הכהו שרב: 382
נכה	1 לשכתם מאחריו ונכה ונמת: ש-ב יא 15
נכה	2 והפשתה והשערה נכה: שמות ט 31
נכו	3 ונתחשה ונתפסמת לא נכו: שמות ט 32
נכה	4 הכה תכה את-ישיבי העיר: דברים יב 16
	5 ויפיהו האיש הכה וקצץ: מ"א כז 37
	6 הכה הקיף את-אדום...: מ"ב יד 10
הכות	7 לבלתי הכות-אתו כל-מצאו בראשית: 157
	8 אחרי הכות-י את-היאר: שמות ז 25
	9 וקה אם-בן הכות הרשע: דברים כה 2
	10 ביום הכות פלשתים את-שאול ש-ב כא 12
הכות	11 ויכו-כה והכות את-מואב: מ"ב כד 24
להכות	12 ולא-אסף... להכות את-פל-תי בראשית: 21
	13 להכות נפש דם נקי: דברים כז 25

משמעות הביטוי אחר המדבר

רוני מגידוב

האם החיים במדיין הכשירו את משה לתפקידו? תהליכים שעברו על משה בשנותיו במדיין

בדיוננו נציג פירוש לפיו משה עומד לפני אלוהים כשחיו כרועה במדיין אינם מכינים אותו להתגלות בסנה. אולם אפשר שיש מרכיבים בעשייתו במדיין שמכינים אותו לקראת השליחות שאלוהים הטיל עליו. כך למשל במישור הקונקרטי של היכרות עם שבילי מדבר סיני (שם נמצאת מדיין), אותו מדבר שבו יעבור העם בדרכו לארץ המובטחת.

ואולי גם במישור של דאגה לאנשים וטיפול בצרכיהם. אגדות רבות מספרות על תכונותיו של משה כמנהיג המשקפות את חכמתו, חמלתו והיותו קשוב לצרכי מונהגיו. חז"ל יוצרי אגדות אלה ביקשו לראות ברעיית הצאן דרך להכנת משה לתפקידו כמו גם שיקוף של התאמתו לתפקיד. נביא שתיים מהאגדות היפות והמוכרות הללו:

כשהיה משה רבינו עליו השלום רועה צאנו של יתרו במדבר, ברח ממנו גדי קטן, רדף משה אחריו עד שהגיעו למקום אחד שנזדמנה לגדי בריכת מים ועמד הגדי לשתות. כיוון שהגיע משה אצלו אמר: אני לא ידעתי שרץ היית מפני הצמא, עכשיו עייף אתה. עמד והרכיבו על כתפיו והיה מהלך עמו עד שהחזירו. אמר הקב"ה: יש לך רחמים לנהוג צאנו של בשר ודם, כך חיך אתה תרעה צאני ישראל. הוא שכתוב: "ומשה היה רועה". (שמות רבה פרשה ב סימן ב).

"ה' צדיק יבחן", במה בוחן ה' את הצדיקים? במרעה הצאן. בדק לדוד בצאן ומצאו שרועה יפה יפה, שנאמר "ויקחהו ממכלאות הצאן", שהיה דוד מונע הצאן הגדולים לצאת למרעה לפני קטנים והיה מוציא הקטנים לרעות כדי שיאכלו עשב הרך ואחר כך מוציא הזקנים כדי שירעו עשב הבינוני ולבסוף מוציא החזקים (שם)

עם זאת החשש המוצדק להתמודד עם עם חסר אמונה מסבירים את הרתיעה העיקשת של משה מתפקיד ההנהגה. אפשר שגם משה עצמו עבר תהליכים במדיין שהרחיקו אותו מהדאגה לאחיו, שאפינה אותו בצעירותו ושעליה שילם מחיר כבד. שני רמזים מצויים בסיפור היכולים להעיד על התרחקותו של משה ושניהם פורשו בדרכים נוספות על הצעתנו:

רמז ראשון: מדרש השם גרשם

בסוף פרק ב' מסופר על נישואי משה עם בת רעואל ועל הולדת בנו. נשים לב למדרש השם שנתן משה לבנו (מעניין כי משה הוא המשיים ולא אשתו כמקובל בסיפורים אחרים – נשות יעקב הן נותנות השמות, בת פרעה נותנת את השם משה, וחנה אם שמואל מעניקה לבנה את שמו).

וַתֵּלֶד בֶּן וַיִּקְרָא אֶת-שְׁמוֹ גֶרְשָׁם כִּי אָמַר גֵּר הָיִיתִי בְּאֶרֶץ נִכְרִיָּה. למה מתייחס משה באומרו אֶרֶץ נִכְרִיָּה? שתי אפשרויות לפנינו – האחת שכוונתו למדיין בה הוא מרגיש גר. ולפי פירוש זה חיים בו געגועים לחייו הקודמים ואין הוא חש שייך במדיין.

אולם אם משמעות השם מתייחסת למצרים: **גר הִיִּיתִי בְּאֶרֶץ נִכְרִיָּה**, אז מרגיש משה שבעבר חי בארץ בה חש נכרי ובמדיין הוא מרגיש "בבית": הוא זכה בדמות אב – כהן מדיין (על יחסי הקרבה ביניהם נוכל ללמוד משמות י"ח), באשתו, בבנו ובחיי רועה פשוטים.

קשה להכריע למה מכון מדרש השם גרשם, ועל ההתלבטות מוסיף מדרש שמו של הבן השני שנולד למשה במדיין (ראו שמות ד' 20 – משה עוזב את מדין עם בָּנָיו). מדרש השם נמסר בשמות י"ח 4: וְשֵׁם הָאֶחָד אֱלִיעֶזֶר כִּי-אֱלֹהֵי אָבִי בְּעֶזְרִי וַיַּצִּלְנִי מִחֶרֶב פְּרָעָה. האם מעיד מדרש השם על הווייה לאל המאפשרת פרידה בתודעה ממצרים? או שמא מלמדת ההווייה לאל

על החיות והחיוניות שיש למצרים בתודעתו של משה?

רמז שני: מה פירוש אחר המִדְבָּר

בפתיחת פרק ג' מתואר משה וּמֹשֶׁה הָיָה רֹעֶה אֶת-צֹאן יִתְרוֹ חֹתֶנּוּ כֹהֵן מִדִּין וַיִּנְהַג אֶת-הַצֹּאן אַחֲרֵי הַמִּדְבָּר. אנו יודעים משמות ז' 7 כי משה היה בן שמונים כשעמד לפני פרעה. כלומר עשרות שנים הוא משמש כרועה צאן. לפי המדרש באה לידי ביטוי בתקופה זו תכונתו כמגן על חלשים. הכתובים המקראיים אינם מוסרים זאת, אולם הביטוי אַחֲרֵי הַמִּדְבָּר יכול לרמוז על חיי משה.

רש"י בעקבות חז"ל מפרש את הביטוי כך:

אחר המדבר . להתרחק מן הגזל שלא ירעו

בשדות אחרים

ואם כך גם בהיותו רועה נשמר מאד משה שלא לגרום לנזק עם צאנו, אפילו שלא בכוונה, בשדות זרים ומרחיק אותנו אל המדבר. יש אף שראו בנדודיו כרועה דרך להתבודדות רוחנית.¹ רש"י מפרש את המילה 'אחר' - כ"מאחרי" – לקצה, ואפשר שהמילה 'מדבר', מתפרשת על ידו כמקום שממה.

מהו המדבר המקראי? ניעזר בקונקורדנציה, כלי שהצענו להכירו ללומדים ביחידה קודמת. המילה מופיעה 271 פעמים במקרא ולא נביא במסגרת זו את כל מופעיה. אולם נציג את הנתונים שמספק בעל הכלי המחקרי החשוב הזה:

לפי אבן שושן 'מדבר' במקרא הוא מקום מרעה; ראו א. זוהי משמעותה הראשונית של המילה. היות ובדרך כלל הצאן אינם רועים במקומות יישוב הושאל הכינוי 'מדבר' לתיאור מקום שומם ובימינו זוהי משמעותו העיקרית.

¹ ראו למשל הספורנו על ג' 1 מול ראב"ע הארוך על אותו פסוק.

מִדְבָּרָה ת' ארמית: מארץ מדי	
מִדְבָּרָה 1 ודריוש מִדְבָּרָה (כת' מדיא) קבל מלכותא	
דניאל ו'	
מִדְבָּרָה * ו' ארמית: מנבח	
מִדְבָּרָה 1 על-מִדְבָּרָה די בית אלהכם	עזרא 17
מִדְבָּרָה ו' דבור	
ומִדְבָּרָה 1 כחוט השני שפתותיך ומִדְבָּרָה נאווה-ש-ד	
מִדְבָּרָה ו' א) אזור מו עה דל-שוב: רוב המקראות 1-271	
ב) (בהשאלה) מקום שממה, ציה: 4, 9, 15, 24,	
25, 26, 39, 40, 76, 96, 188, 190, 258, 259	
קריובים: אחו / בָּתָה / ישימון / כר / מרעה;	
עֲרָבָה / צִיָּה / שְׁמָמָה	
- מִדְבָּרָה וצִיָּה 4	
- המִדְבָּרָה הגדול 76: המִדְבָּרָה הנזרא 76	
ארץ מִדְבָּרָה 1, 23: דרך המִדְבָּרָה 28, 42, 48;	
חֶרֶב הַמִּדְבָּרָה 59: למוד מִדְבָּרָה 10: נאות מִדְבָּרָה 11,	
14, 16, 17, 20, 55: עֲרָבוֹת הַמִּדְבָּרָה 50, 51: פְּנֵי הַמִּדְבָּרָה 33;	
קֶצֶת מִדְבָּרָה 21: קֶצֶה הַמִּדְבָּרָה 29, 38: רוח מִדְבָּרָה 12;	
תִּטּוֹת מִדְבָּרָה 18	
- מִדְבָּרָה אָדוֹם 227: מִדְבָּרָה אֶתֶם 247: מִדְבָּרָה	
שָׁבַע 233: מִדְבָּרָה בֵּית אֵן 195: מִדְבָּרָה גִּבְעוֹן 226;	
מִדְבָּרָה דִּמְשֶׁק 196: מִדְבָּרָה דְּבִלְתָּה 269: מִדְבָּרָה הָרִים 270;	
מִדְבָּרָה יֵרֶךְ 225, 250, 251, 255: מִדְבָּרָה יְהוּדָה 222, 257;	
מִדְבָּרָה יָם 228: מִדְבָּרָה יְרוּשָׁלַיִם 232: מִדְבָּרָה מוֹאָב 219;	
מִדְבָּרָה מַעֲוֹן 223, 253: מִדְבָּרָה מַצְרַיִם 256: מִדְבָּרָה סִין 213,	
248, 261, 265: מִדְבָּרָה סִינַי 214, 215, 235-243, 262, 266;	
מִדְבָּרָה עֵין גִּדִי 254: מִדְבָּרָה הָעֵמִים 229: מִדְבָּרָה פֶּאֶרָן 216,	
224, 234, 244, 245: מִדְבָּרָה צִיִּן 217, 218, 220, 221, 246,	
249, 264, 267: מִדְבָּרָה קְדֻמוֹת 268: מִדְבָּרָה קֶדֶשׁ 231;	
מִדְבָּרָה שׁוֹר 212: מִדְבָּרָה שְׁמָמָה 230, 258, 259: מִדְבָּרָה תְּקוּעָה 260	
מִדְבָּרָה 1 יִמְצָאוּהוּ בְּאַרְץ מִדְבָּרָה דְּבָרִים לִבִּי 10	
2 עֲדִי-יָעוֹר נָעוּ תָעוּ מִדְבָּרָה יִשְׁעִיה טו 8	
3 וְהָיָה מִדְבָּרָה לְכַרְמֶל יִשְׁעִיה לִבִּי 15	

אם בשפה המקראית המדבר הוא מקום מרעה, אפשר שיש בידינו נתון שמלמד על התמסרותו של משה לרעיית הצאן ועל התרחקות מחייו הקודמים.
החזקוני מפרש :

אחר המדבר . שם מצוי דשא מרעה בהמות.

על פי פירוש זה הולך משה אחר המרעה. אין הוא עסוק בהתבודדות או בחיי רוח או בחיפוש אחר המופלא, אלא שקוע כולו בהוויית רועה צאן המחפש מרעה עבור צאנו. חזקוני מפרש את המילה "אחרי" כ"בעקבות" ואת המילה 'מדבר' כמקום מרעה.
האם ההקשר של הסיפור יכול לחזק פירוש זה?

הרועה שאינו רואה

אפשר שהפסוק בג' 2 מעיד אף הוא על ריחוקו של משה מחיים רוחניים ועל העדר קרבה אל אלוהים. לפס' 2 שני חלקים, כל אחד פותח באותיות – וירא.

וַיֵּרָא מִלְאָךְ ה' אֵלָיו בְּלִבַּת-אֵשׁ מִתּוֹךְ הַסִּנֵּה

וַיֵּרָא וְהִנֵּה הַסִּנֵּה בָעֵר בָּאֵשׁ וְהַסִּנֵּה אֵינָנו אֵפֶל

יש פער בין האופן בו אלוהים נראה – מלאך בלבת אש לבין מה שמשה רואה – תופעת טבע משונה. הנתק של אלוהים מעם ישראל במשך שנות הישיבה במצרים קיים גם בחייו של משה, רועה הצאן של כהן מדיין.

יתירה מזאת, משה מעיד על עצמו כי הוא לא איש דְּבָרִים וכי הוא כְּבֶד-פָּה וְכֶבֶד לְשׁוֹן. העדות היחידה בתורה להיות משה כבד פה או ערל שפתיים (ראו ו' 12 ו 30) היא מפי משה עצמו. אפשר שכוונת משה היא לחוסר ניסיונו במשא ומתן עם אנשים. בפס' 3 משה מדבר : **וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶסְתֶּרֶה-נָּא וְאֶרְאֶה אֶת-הַמַּרְאֶה הַגָּדֹל הַזֶּה מִדּוּעַ לֹא-יִבְעַר הַסִּנֵּה אֵל מִי הוּא מַדְבֵּר? אֵל עֲצֻמוֹ, כִּנְרָאָה. אֲפֹשֶׁר שֶׁהַדָּבָר מִשְׁקָף אֶת בְּדִידוּתוֹ – כְּרֹעֵה מֹשֶׁה נוֹדֵד שְׁבוּעוֹת אֲרוּכִים עִם הָעֵדֶר, דּוֹאֵג לְמִקּוֹם מְרֵעָה מֵתָאִים, וְעוֹבֵר הַלָּאָה כְּשֶׁשָּׂדֶה הַמְרֵעָה שֶׁמֶצָא נָאֵךְ אוֹ נָבֵל. מֹשֶׁה אֵינָנו רִגִּיל בְּשִׁיחַ עִם אֲנָשִׁים, בְּקִרְבָּתָם וּבִהְתַּדִּינֹת עִימָהֶם. אֵין לְמֹשֶׁה, אֲפּוֹא, הִכְנָה אוֹ קִרְבָּה אֶל עוֹלָם הַנְּבוּאָה. זוֹהִי הַתְּגִלּוֹת רֵאשׁוֹנָה שֶׁמִּיד מְטִילָה עָלָיו אֶת הַתְּפִקִּיד הַקָּשָׁה מִנְּשׂוֹא שֶׁל הַנְּהָגָה, וּמֹשֶׁה דּוֹחָה אֶת הַשְּׁלִיחוֹת.**

המאמר הדידקטי המלא העוסק בפרק ג' נמצא באתר תנ"ך ממלכתי –

http://cms.education.gov.il/EducationCMS/Units/Tochniyot_Limudim/MikraMam/Ezer/Kitot